

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Milana Podhrázkého a soudců Petra Mikeše a Jitky Zavřelové v právní věci žalobkyně: **L. K.**, proti žalovanému: **Úřad pro ochranu osobních údajů**, se sídlem pplk. Sochora 27, Praha 7, o přiznání osvobození od soudních poplatků v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 18. 2. 2020, čj. OUOU-00731/20-2, o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 1. 7. 2020, čj. 11 A 53/2020-19,

t a k t o :

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 1. 7. 2020, čj. 11 A 53/2020-19, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalovaný v záhlaví uvedeným rozhodnutím zamítl odvolání žalobkyně a potvrdil rozhodnutí České advokátní komory (dále jen „správní orgán I. stupně“) ze dne 10. 12. 2019, čj. 01.35-000001/19-105, kterým správní orgán I. stupně odmítl žádost žalobkyně o poskytnutí informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

[2] Rozhodnutí žalovaného napadla žalobkyně u Městského soudu v Praze (dále „městský soud“) a spolu s podáním žaloby požádala o osvobození od soudních poplatků. Uvedla, že je starobní důchodkyně a je proti ní vedeno nezákonné exekuční řízení, v jehož důsledku je jí po srážkách vyplácen důchod ve výši 9 695 Kč měsíčně. Dále uvedla přehled plateb spojených s užíváním bytu a s náklady na domácnost a léky.

[3] Městský soud její žádosti v záhlaví označeným usnesením částečně vyhověl a osvobodil ji od soudních poplatků v rozsahu 50 %. Její poplatková povinnost spojená s řízením o žalobě tak činí 1 500 Kč. Uvedl, že osvobození v plném rozsahu lze přiznat jen výjimečně. Důchod, který je žalobkyni vyplácen, nelze považovat za natolik nízký, aby

odůvodňoval plné osvobození od soudních poplatků. Žalobkyně platí běžné částky spojené s bydlením a nedoložila žádné zvýšené výjimečné platby. Částka, kterou bude muset po částečném osvobození na soudním poplatku zaplatit, nebude znamenat neúnosnou zátěž. V případě úspěchu ve věci jí navíc bude soudní poplatek proplacen v rámci náhrady nákladů řízení.

[4] Proti usnesení městského soudu podala žalobkyně (dále „stěžovatelka“) kasační stížnost, ve které obšírně popisuje, z jakého důvodu žádala správní orgán I. stupně o poskytnutí informací. K samotným důvodům napadeného usnesení tvrdí, že v důsledku exekučního řízení není schopná si z vypláceného důchodu vytvořit rezervu, která by jí umožnila zaplatit 1 500 Kč jako soudní poplatek za podání žaloby. Přestože městský soud připustil, že se stěžovatelka nachází v obtížné finanční situaci, neodůvodnil, na základě jakého výpočtu dospěl k závěru, že stěžovatelce zbude dostatek finančních prostředků na částečné zaplacení soudního poplatku. Stěžovatelka sice nedoložila všechny své výdaje, ale pokládá za přirozené, že neuchovává účtenky za nákup jídla, prostředků do domácnosti, léků apod. Stěžovatelka si z omezených příjmů není schopna ani zabezpečit stravu dle svých potřeb. V důsledku finanční tísně také musí řešit posunutí některých plateb. Městskému soudu např. doložila, že musí zaplatit 1 800 Kč za hrobové místo, na což nemá peníze a musí jednat o dalším odkladu platby. Nemale jsou také její výdaje na zdravotní prostředky. Další výdaje stěžovatelce vznikají v souvislosti s korespondencí, kterou musí vést v rámci obrany proti nezákonné exekuci. Městský soud se navíc nezmiňuje o tom, že by v důsledku částečného osvobození musela v případě neúspěchu ve věci platit také náklady řízení žalovaného. Namísto toho městský soud pracoval pouze se situací, kdy by žaloba byla úspěšná.

[5] Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

[6] Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v mezích rozsahu kasační stížnosti a v ní uplatněných důvodů. *Neshledal přitom vady, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).*

[7] Nejvyšší správní soud v posuzované věci nepožadoval zaplacení soudního poplatku ani zastoupení advokátem pro řízení o kasační stížnosti. Za situace, kdy je předmětem kasačního přezkumu usnesení, jímž nebylo přiznáno osvobození od soudních poplatků, by totiž trvání na podmínce uhrazení soudního poplatku či na podmínce povinného zastoupení znamenalo jen další řetězení téhož problému (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, čj. 1 Afs 65/2007-37).

[8] Kasační stížnost je důvodná.

[9] Podstatou podané kasační stížnosti je nesouhlas stěžovatelky s rozsahem, ve kterém byla osvobozena městským soudem od soudních poplatků. Konkrétně má za to, že její majetkové poměry odůvodňují osvobození v plném rozsahu, a nikoliv pouze z 50 %.

[10] Relevantní právní úpravu pro nyní posuzovanou věc představuje § 36 odst. 3 s. ř. s., dle kterého „účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi

pokračování

osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.“

[11] Jak Nejvyšší správní soud ověřil z předloženého spisu městského soudu, stěžovatelka na základě soudní výzvy předložila vyplněné „*Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech*“, ve kterém uvedla, že žije sama, příležitostně doučuje anglický jazyk (za poslední zdaňovací období vykázala příjem 1 600 Kč), je jí přiznán starobní důchod 15 356 Kč, ze kterého je jí po exekučních srážkách vypláceno 9 695 Kč. Vlastní byt, v němž žije. Platí daň z nemovitosti ve výši 1 414 Kč ročně. Měsíční výdaje za energie, služby, poštovné a další poplatky činí 3 550 Kč. Dále vynakládá na stravu 4 000 Kč měsíčně, domácnost 1 500 Kč a léky a hygienu 700 Kč měsíčně. Z důvodu nedostatku finančních prostředků nemohla uhradit celý poplatek za svoz odpadů, a proto platila pouze polovinu (60 Kč měsíčně). Dále připojila doklady o platbě za revizi spalinových cest ve výši 1 300 Kč, přetěsnění plynoměru ve výši 537 Kč, za údržbu plynového kotle ve výši 1 500 Kč a výzvu Magistrátu města Liberec k úhradě nájemného za místo v urnovém háji krematoria ve výši 1 845 Kč.

[12] Úvodem lze předeslat, že z § 36 odst. 3 s. ř. s. plyne, že úplné osvobození od soudních poplatků představuje výjimku z pravidla, kterým je částečné osvobození. Úplné osvobození od soudních poplatků je možné pouze ze „*zvlášť závažných důvodů*“. V otázkách částečného osvobození od soudních poplatků bude již z povahy věci vždy přítomna jistá míra uvážení toho kterého předsedy senátu. Udrží-li se toto uvážení v zákonných mezích a bude odpovídat skutkovým okolnostem, nemůže být samo užití soudcovského uvážení důvodem pro zrušení přijatého usnesení o osvobození od soudních poplatků (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 5. 2013, čj. 6 As 75/2013-18).

[13] Nejvyšší správní soud považuje za nutné připomenout, že účelem institutu osvobození od soudních poplatků je ochrana účastníka řízení, pokud by mu mohla vzniknout vážná újma na jeho právech v důsledku nedostatku finančních prostředků, který by mu kvůli neschopnosti zaplatit soudní poplatek bránil účinně chránit svá práva v řízení před soudem. Smyslem tohoto institutu není kompenzovat navrhovateli (žalobci) finanční zátěž spojenou se soudním řízením, ale zajistit přístup k soudu. Navrhovatel žádající o osvobození od soudních poplatků proto musí v první řadě osvědčit, že jsou v jeho případě splněny zákonem stanovené předpoklady. Důkazní břemeno o tom, že jsou shora uvedené předpoklady splněny, nese navrhovatel (viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, čj. 1 As 23/2009-95, č. 2163/2011 Sb. NSS, a usnesení ze dne 25. 1. 2005, čj. 7 Azs 343/2004-50, č. 537/2005 Sb. NSS).

[14] Povinností soudu rozhodujícího o osvobození nepochybně je řádné hodnocení toho, zda nemajetnost žadatele o osvobození je skutečná a nikoliv pouze tvrzená (srov. výše již citované usnesení zdejšího soudu sp. zn. 1 As 70/2008) a zda žadatel skutečně splňuje podmínky pro osvobození od poplatku (srov. též AULICKÁ, Jana. Judikatura NSS: Soudní poplatky a náklady řízení ve správním soudnictví. In: Soudní rozhledy, č. 9, roč. 2014, s. 302). Zároveň však platí, že „*tvrdí-li účastník řízení před správním soudem pro účely rozhodnutí o žádosti o osvobození od soudních poplatků, že nemá dostatečné prostředky, avšak existují-li pochyby o pravdivosti účastníkova tvrzení, je na soudu, aby si, pokud možno v*

součinnosti s účastníkem, dalším šetřením učinil co možná nejpresnější obraz o tom, jaké jsou skutečné majetkové poměry účastníka“ (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 7. 2015, čj. 2 As 153/2015-27).

[15] Nejvyšší správní soud ve své rozhodovací praxi dospěl k závěru, že zvláště závažným důvodem ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s. odůvodňujícím plné osvobození může být mj. situace, kdy měsíční příjmy a výdaje žadatele o osvobození od soudních poplatků dosáhnou záporné bilance. Vedle toho Nejvyšší správní soud může zohlednit i závažnost předmětu sporu (viz výše již citovaný rozsudek sp. zn. 6 As 75/2013). Jestliže městský soud vzal stěžovatelkou předložené prohlášení za základ svých úvah, lze mít za to, že vzal majetkovou situaci stěžovatelky za dostatečně prokázanou. S takovým dílčím závěrem se Nejvyšší správní soud ztotožňuje, neboť stěžovatelka prohlášení vyplnila velmi podrobně a přiložila k němu řadu listinných podkladů. Současně se její další výdaje, které nedoložila (na stravu, léky, hygienu či další výdaje do domácnosti), nejeví na první pohled jako nijak mimořádné a zavadávající bez dalšího důvod k pochybám o pravdivosti tvrzení stěžovatelky. Po prostudování údajů uvedených v prohlášení stěžovatelky je však zřejmé, že městský soud ve svých úvahách především pominul fakt, že po odečtení pravidelných měsíčních výdajů od celkové výše měsíčních příjmů představuje výsledek v zásadě nulovou nebo spíše zápornou hodnotu. Tím spíše při zohlednění dalších doložených nepravidelných výdajů stěžovatelky. Městský soud sice uvedl, že stěžovatelka „*platí běžné částky spojené s bydlením*“, nezohlednil však, že na tyto běžné výdaje vynakládá veškeré své příjmy. Za tohoto stavu se jeví úvaha městského soudu o nutnosti zachovat míru odpovědnosti žadatelky za vedení sporu v rozsahu 50 % jako nepřiměřená okolnostem případu.

[16] Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že na podobu odůvodnění usnesení o (částečném) osvobození od soudních poplatků není třeba klást nedůvodně přehnané nároky. Na druhou stranu i takové soudní rozhodnutí vyžaduje jistou míru přesvědčivosti a především alespoň v určité míře musí reagovat na účastníky tvrzené skutečnosti. Jinak řečeno, míra podrobnosti odůvodnění musí reflektovat míru (podobu) uplatněných a doložených tvrzení. Tyto požadavky podle Nejvyššího správního soudu však napadené usnesení nesplňuje.

[17] Nejvyšší správní soud tedy shledal, že kasační stížnost je důvodná, a proto napadené usnesení městského soudu podle § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení. Městský soud v něm bude vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.).

[18] Aniž by Nejvyšší správní soud mohl s ohledem na zrušovací důvody a respektování určité míry soudcovské úvahy zcela přesně předjímat další postup městského soudu v dané věci, lze dodat, že městskému soudu se především nabízejí tři možnosti dalšího postupu. V případě, že by shledal tvrzení stěžovatelky jako neúplná či nevěrohodná, bylo by jeho povinností stěžovatelku vyzvat, aby některé skutečnosti doplnila, doložila nebo se pokusila vyjasnit případné nesrovnalosti. Pokud tak dosud nepostupoval a z tvrzení stěžovatelky bez dalšího vyšel, což Nejvyšší správní soud v nyní posuzované věci nijak nezpochybňuje, připadá v úvahu s ohledem na doložené příjmové, majetkové a osobní poměry stěžovatelky v souladu s výše citovanou judikaturou buď přinejmenším osvobození v rozsahu blízcím

pokračování

se plnému osvobození či plné osvobození od soudních poplatků, přičemž odůvodnění úvahy soudu, proč zvolil to či ono řešení, musí blíže reflektovat stěžovatelkou tvrzené a doložené skutečnosti. Třetí možné vyústění spočívá v poskytnutí přesvědčivého odůvodnění, proč městský soud v konkrétním případě stěžovatelky navzdory její majetkové situaci spatřuje výjimečné důvody pro nepřiznání osvobození v odpovídajícím rozsahu s ohledem na povahu věci [např. chronické vedení sporů ve věci žádostí o informace, které nijak nesouvisí s osobní sférou žadatele – viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, čj. 7 As 101/2011-66, č. 2601/2012 Sb. NSS).

[19] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhoduje v případě zrušení jeho rozhodnutí městský soud (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 24. září 2020

Milan Podhrázký
předseda senátu